

بررسی تمایل روحانیون برای مشارکت در برنامه‌های آموزشی و ترویجی کشاورزی و منابع طبیعی

عنایت عباسی^{۱*} و مرتضی اکبری^۲

۱، استادیار دانشکده کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس، ۲، دانشجوی دکتری آموزش

کشاورزی دانشکده اقتصاد و توسعه کشاورزی دانشگاه تهران

(تاریخ دریافت: ۸۹/۵/۳۰ - تاریخ تصویب: ۹۰/۸/۱۱)

چکیده

تحقیق حاضر با هدف سنجش تمایل روحانیون برای مشارکت در برنامه‌های آموزشی و ترویجی کشاورزی و منابع طبیعی انجام شده است. جامعه آماری تحقیق شامل دو هزار روحانی بودند که در امر تبلیغ و فرهنگ‌سازی کشاورزی و منابع طبیعی فعال بودند که از بین آنها با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۲۶۰ نفر به صورت طبقه‌ای متناسب با حجم انتخاب شدند. ابزار اصلی گردآوری اطلاعات پرسشنامه می‌باشد که بر مبنای تئوری رفتار برنامه‌ریزی شده طراحی شده است. داده‌ها با استفاده از مدل معادلات ساختاری تجزیه و تحلیل شدند. یافته‌های تحقیق حاکی از آن بود که بین نگرش، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتار ادراک شده (خودکارآمدی) روحانیون با میزان تمایل برای مشارکت در برنامه‌های آموزشی و ترویجی منابع طبیعی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. در مجموع این سه متغیر ۸۱/۳ درصد از واریانس متغیر تمایل را تبیین می‌کنند. همچنین اصلاح مدل منجر به معنی‌داری رابطه بین هنجارهای ذهنی و کنترل رفتار ادراک شده روحانیون شد. بر اساس یافته‌های تحقیق، روحانیون برای مشارکت در برنامه‌های آموزشی و ترویجی کشاورزی و منابع طبیعی از خود تمایل نشان داده و حاضرند در این گونه برنامه‌ها مشارکت کنند. بنابراین، پیشنهاد می‌شود تا دفتر نمایندگی ولی فقیه در وزارت جهاد کشاورزی و سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری با پیش‌بینی تمهیدات لازم و تهیه دستورالعمل و آیین‌نامه‌های مربوطه، زمینه مشارکت مؤثر روحانیون در برنامه‌های آموزشی و ترویجی را فراهم آورند.

واژه‌های کلیدی: روحانیون، تمایل، آموزش و ترویج کشاورزی و منابع طبیعی، تئوری

رفتار برنامه‌ریزی شده

مقدمه

وقوع بهمن، تولید محصولات صنعتی و دارویی و تعادل زیست‌بوم‌ها دارند از عوامل پایه در فرآیند توسعه به شمار می‌روند. به همین دلیل حفاظت از این عوامل پایه وظیفه مشترک نهادهای بین‌المللی، دولت‌ها،

منابع طبیعی به علت نقشی که در حفظ آب و خاک، تلطیف هوا و تولید اکسیژن، تعدیل آب و هوا، کاهش سر و صدا و آلاینده‌ها، جلوگیری از رانش زمین و

از منابع طبیعی در قالب احادیث و روایات از طرف دیگر و هم چنین ظرفیت‌های ایجاد شده ناشی از مناسبت‌های مختلف در کشور از قبیل ماه مبارک رمضان، ماه محرم و سایر مناسبت‌ها، فرصت مناسبی برای بهره‌مندی از توان روحانیون در جهت ارایه آموزش‌های کلی مرتبط با کشاورزی و منابع طبیعی به مردم می‌باشد. بر اساس گزارش حوزه نمایندگی ولی فقیه در سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور، از زمان شکل‌گیری این نهاد در این سازمان در سال ۱۳۸۴ تاکنون، زمینه همکاری تعداد زیادی از روحانیون با ادارات و دستگاه‌های دولتی متولی امور منابع طبیعی در استان‌های مختلف کشور به منظور فرهنگ سازی و حفظ و حراست از منابع طبیعی فراهم آمده است (Khak, 2009). این افراد می‌توانند نقش مهمی در ارایه آموزش و ترویج کشاورزی و منابع طبیعی در راستای نیل به مدیریت پایدار این منابع ایفاء کنند.

از زمان‌های گذشته ارایه آموزش به مردم و به خصوص روستاییان توسط مراکز مذهبی و دینی امری مرسوم بوده است. در طی سال‌های گذشته بر نقش معنویت و روحانیت در عرصه کار تأکید شده است. یکی از این زمینه‌های مورد تأکید، نقش کلیساها در هدایت و توسعه شغلی و حرفه‌ای مردم می‌باشد. چرا که اعتقاد بر این است که معنویت و شغل و حرفه عناصر مرکزی زندگی افراد بوده که بر سایر جنبه‌های زندگی تأثیرگذارند (Fox, 2003). کلیساها به عنوان یکی از مراکز معنوی در جهان از زمان پیدایش، کار آموزش به مردم در زمینه‌های مختلف را نیز همزمان آغاز کرده‌اند. از سال ۱۷۸۹ توجه کلیساها به ارایه آموزش‌های مذهبی قوت گرفت. از اوایل قرن ۱۹ ایجاد تشکلهای مذهبی، حرکت‌های دسته جمعی و تشکیل انجمن‌های متعدد و در زمینه‌های مختلف با هدف برقراری روحیه همیاری بین مردم به عنوان بخشی دیگر از فعالیت‌های کلیساها تکامل پیدا کرد. در سال‌های اخیر نیز کلیساها به نیازهای اجتماعی مردم توجه کرده، آموزش‌های خود را با رویکرد توانمندسازی آنان در زمینه‌های مختلف مورد

سازمان‌های غیردولتی، تشکلهای محلی و دوستداران طبیعت قلمداد می‌شود. تجارب موجود بیانگر آن است که دولت‌ها به هر میزانی که مهارت استفاده از توانایی مردم و گروه‌های ذینفع غیردولتی را در فرآیند مدیریت کشاورزی و منابع طبیعی دارا باشند، به همان میزان به اهداف توسعه پایدار نزدیک‌تر می‌شوند (Shaeri & Saadi, 2003). گسترده‌گی عرصه‌های کشاورزی و منابع طبیعی کشور، کمبود نیروهای مروج کشاورزی و منابع طبیعی و لزوم فرهنگ‌سازی و ارتقای آگاهی‌های عمومی، بهره‌گیری از تمامی ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های موجود در راستای توسعه پایدار کشاورزی و منابع طبیعی را دو چندان می‌نماید، بنابراین، در مسیر توسعه بخش کشاورزی و منابع طبیعی باید از تمامی ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های موجود بهره گرفت. بهره‌مندی از توان روحانیون به عنوان عنصری که در جامعه، سرمایه اجتماعی را به وجود می‌آورند و یا حتی خود به عنوان سرمایه اجتماعی قلمداد می‌گردند را نباید نادیده انگاشت. افراد متعددی مانند فوکویاما از دین و موجدان دینی به عنوان منبع سرمایه اجتماعی یاد کرده‌اند (Fukuyama, 1979). فوکویاما در این خصوص راه‌های کسب سرمایه اجتماعی را شامل موارد ذیل می‌داند:

الف) منابع نهادی: از طریق قوانین و نظام‌های قانونی
ب) خودجوش: که از کنش متقابل اعضای یک اجتماع به وجود می‌آید

ج) طبیعت: که بیشترین تأکید آن بر اهمیت نظام‌های خویشاوندی است

د) عوامل برون‌زا: منظور آن است که سرچشمه هنجارها غیر از همان اجتماع است که در آن به کار می‌رود و در این میان نقش فرهنگ، دین و ایدئولوژی مفسران دینی بسیار برجسته است (Ketabi et al., 2003).

برخورداری روحانیون از ویژگی‌های اساسی از قبیل توانایی نفوذ در دیگران، مردم‌پذیری، برخورداری از توان اظهارنظر و ابراز عقیده به طور واضح و روشن، وسعت دانش و آگاهی و اعتماد به نفس از یک طرف، سفارش‌های فراوان دین مبین اسلام در زمینه حفاظت و توسعه منابع طبیعی و راهنمایی‌ها و ارشادات مکرر ائمه معصومین و بزرگان دین در خصوص حفاظت و حراست

۱. به عنوان نمونه حدود ۱۰۰۰ آیه از قرآن کریم به نوعی از کلمات طبیعت و منابع طبیعی (کوه، دشت و مرتع، گیاهان و ...) یاد می‌کند (khak, 2009).

مدیریت تلفیقی آفات (Feder & Savastano, 2006) و منبع اطلاعات و نوآوری‌ها (Bose & Saxena, 1966; Gibbons et al., 1980; Rogers, 1995) موقعیت اجتماعی قوی، ارتباط با منابع بیرونی دانش و تجربه را از ویژگی‌های رهبران افکار در جامعه می‌داند. بنابراین با توجه به این ویژگی‌ها رهبران افکار توانایی تأثیر گذاشتن بر دانش و نگرش و رفتار دیگران را پیدا می‌کنند.

با توجه به آن چه گفته شد، روحانیون می‌توانند همانند یک رهبر با ارایه ارزش‌های معنوی و القای روحیه امید به آینده و تلاش برای زندگی بهتر، همگام با فراهم آوردن زمینه‌های لازم برای رفع نیازهای آموزشی روستاییان در زمینه‌های مختلف از طریق همکاری با سایر نهادهای رسمی مرتبط، نقش خود را در توسعه روستا و توانمندسازی روستائیان اعمال کنند. تحقیق حاضر با هدف بررسی تمایل روحانیون برای مشارکت در برنامه‌های آموزشی و ترویجی کشاورزی و منابع طبیعی انجام شده است. نتایج حاصل از این تحقیق امکان بهره‌گیری بهتر از پتانسیل عظیم روحانیون را فراهم آورده، به مسئولان امور کشاورزی و منابع طبیعی کشور و به خصوص دفتر نهاد نمایندگی ولی فقیه در وزارت جهاد کشاورزی و سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور در بهبود برنامه‌ریزی‌های آتی کمک می‌نماید.

چارچوب نظری تحقیق

نظریه‌های رفتاری زیادی تلاش کرده‌اند تا رفتار و فعالیت‌های مردم را در موقعیت‌های مشخص توضیح دهند. یکی از این نظریه‌ها که در سطح وسیعی توسط محققان استفاده شده است نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده^۱ آیزن می‌باشد. Ajzen & Fishbein (1980) اشاره کرده‌اند هدف اصلی این نظریه، پیش‌بینی فعالیت و شناخت دلایل رفتار است. متغیرهای اصلی این نظریه در شکل (۱) ارایه شده است. فرضیه اصلی این نظریه این است که رفتار افراد متأثر از قصد و نیت (تمایلات) آنها است. تمایلات تحت تأثیر نگرش^۲، هنجارهای ذهنی^۳ و

نیاز ارایه داده‌اند. هدایت و توسعه شغلی مخاطبین مختلف از قبیل کودکان، دانش‌آموزان، جوانان، زنان و بزرگسالان (Fox, 2003)^۱ و برنامه‌ریزی در جهت توسعه روستاها (Pesonen & Vesala, 2006) از جمله کارکردهای کلیساها در راستای توانمندسازی مخاطبین خود می‌باشد.

از دیدگاه Pesonen & Vesala (2006) مشارکت کلیساها و اعضای آن در فعالیت‌های مرتبط با توسعه روستایی دارای سه بعد فردی، مشارکتی، و معنوی و روحانی می‌باشد. در بعد فردی اعضای روستایی کلیساها با سایر افراد همفکر خود در روستا ارتباط برقرار می‌کنند. بعد مشارکتی شامل مشارکت اعضای کلیسا در ملاقات‌ها و جلساتی که در روستا برگزار می‌شود و همکاری با شوراها و نهادهای روستا می‌باشد. در بعد معنوی و روحانی، کلیساها با دمیدن روح امید به آینده و ایجاد انگیزه در مردم روستایی به منظور تلاش برای زندگی بهتر، نقش خود را ایفا می‌کنند.

بر اساس تحقیقات انجام شده، روحانیون جزء مهمترین رهبران اجتماعی جوامع سنتی و روستایی محسوب می‌شوند (Zawisza & Pilarsk, 2005).^۱ هر چند علی‌رغم اهمیت و نقش مراکز و افراد مذهبی از جمله کلیساها و روحانیون، پیشینه تاریخی مطالعات روستایی حاکی از آن است که تحقیقات اندکی ارتباط میان مذهب و نیازهای روستایی را بررسی کرده‌اند. ضمن اینکه علاقه به مطالعه در این زمینه نیز اندک بوده است (Davies et al., 1991; Francis, 1996; Liu et al., 1998; Walker, 2002; Meyer & Lobao, 2003). اما بیشتر تحقیقات انجام شده در این زمینه بر نقش رهبران افکار در نشر نوآوری‌ها متمرکز بوده است. البته روحانیون را می‌توان به عنوان یکی از رهبران افکار مهم تلقی کرد. این رهبران می‌توانند موانع را تغییر داده و سرعت انتشار نوآوری‌ها را افزایش دهند (Valente & Davis, 1999). از رهبران افکار در زمینه‌های متعدد استفاده شده است. برای مثال ممانعت از مصرف تنباکو در مدارس (Perry et al., 2003; Valente et al., 2003)، کاهش خطرات ایدز (Kelly et al., 1991; Latkin, 2000; Sikkema et al., 1998)، انتقال دانش در زمینه

1. Theory of Planned Behavior (TPB)

2. Attitude¹

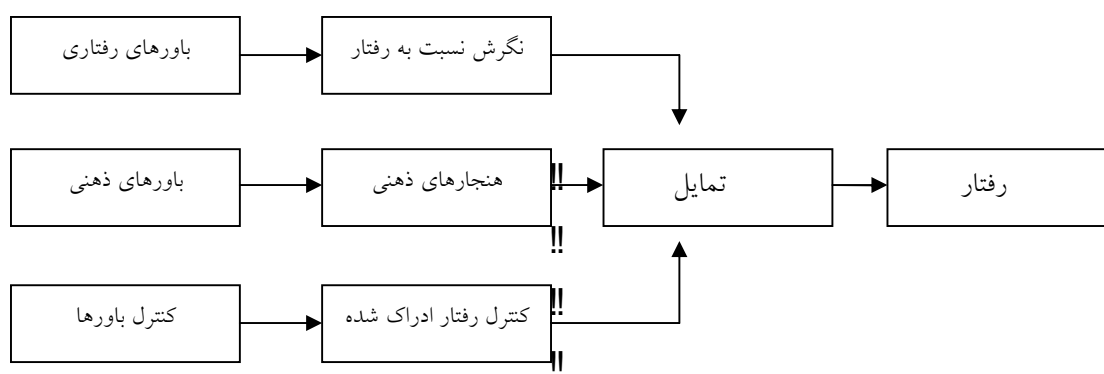
3. Subjective Norms

انجام رفتار است که تحت تأثیر ارزشیابی فرد از برودادهای رفتارش (باورهای رفتاری) قرار می‌گیرد. هنجارهای ذهنی ادراک فرد از فشارهای اجتماعی مربوط به انجام رفتار است که متأثر از تأثیر پذیرفتن فرد از دیگران (باورهای ذهنی) در انجام رفتار می‌باشد. کنترل رفتار ادراک شده مرتبط با درک فرد از توانایی‌های خود برای انجام رفتار (خودکارآمدی) است که تحت تأثیر مشکلات و سختی‌های کار (کنترل باورها) قرار دارد.

کنترل رفتار ادراک شده^۱ قرار می‌گیرد. نگرش نسبت به رفتار، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتار ادراک شده به ترتیب تحت تأثیر باورهای رفتاری،^۲ باورهای ذهنی^۳ و کنترل باورها^۴ قرار دارند.

نگرش نسبت به رفتار یک ارزیابی مثبت یا منفی از

1. Perceived Behavior Control
2. Behavioral Beliefs^۱
3. Subjective Beliefs
4. Beliefs Control

شکل ۱- مدل رفتار برنامه‌ریزی شده (Ajzen, 2005)

- ۱- بین باورهای رفتاری و نگرش روحانیون نسبت به مشارکت در آموزش و ترویج کشاورزی و منابع طبیعی رابطه مثبتی وجود دارد.
- ۲- بین باورهای ذهنی و هنجارهای ذهنی نسبت به مشارکت در برنامه‌های آموزش و ترویج کشاورزی و منابع طبیعی رابطه مثبتی وجود دارد.
- ۳- بین کنترل باورها و کنترل رفتار ادراک شده روحانیون در خصوص مشارکت در برنامه‌های آموزش و ترویج کشاورزی و منابع طبیعی رابطه منفی وجود دارد.
- ۴- بین نگرش روحانیون و تمایل آن‌ها نسبت به مشارکت در برنامه‌های آموزش و ترویج کشاورزی و منابع طبیعی رابطه مثبتی وجود دارد.
- ۵- بین هنجارهای ذهنی و تمایل روحانیون نسبت به مشارکت در برنامه‌های آموزش و ترویج کشاورزی و منابع طبیعی رابطه مثبتی وجود دارد.
- ۶- بین کنترل رفتار ادراک شده روحانیون و تمایل آن‌ها نسبت به مشارکت در برنامه‌های آموزش و ترویج

کاربرد نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده بسیار گسترده است. به اعتقاد Bamberg (2002) این مدل یکی از مدل‌های رایج در حیطه روانشناسی اجتماعی است. این نظریه در تبیین بسیاری از رفتارها مثل اوقات فراغت (Ajzen & Driver, 1992)، آموزش (Ingram et al., 2000)، بازاریابی (Bamberg, 2002; Chiou, 2000; Fortin, 2000)، و کشاورزی و منابع طبیعی (Beedell & Rehman, 2000; Habeeb et al., 1987; Pouta and Rekola, 2001; Bernat & Roschewitz, 2005; Karppinen, 2005; Hattam, 2006; Karami and Mansoorabadi, 2007; Bergevoet et al, 2004; Rehman et al., 2006) مناسب است. در تحقیق حاضر تلاش شده است تا بر مبنای این نظریه تمایل روحانیون برای شرکت در برنامه‌های آموزشی و ترویجی کشاورزی و منابع طبیعی بررسی و تبیین گردد. با توجه به آن چه ذکر شد و بر اساس مؤلفه‌های مدل فوق الذکر در تحقیق حاضر گزاره‌های زیر پیشنهاد و مورد بررسی قرار می‌گیرد.

داده‌پردازی از مدل معادلات ساختاری^۱ و روش حداکثر درست‌نمایی^۲ استفاده شد. برای این منظور نرم‌افزار Lisrel, 8.50 مورد استفاده قرار گرفت. مدل معادلات ساختاری یک روش چندمتغیره با هدف نشان دادن علیت و بر اساس تحلیل مسیر با متغیرهای مکنون است که اخیراً در علوم رفتاری و اجتماعی برای داده‌پردازی چند متغیره کاربرد فراوان یافته است (McDonald & Ringo Ho, 2002). در این تحقیق هر یک از مؤلفه‌های مدل مورد استفاده یک متغیر مکنون بوده که در قالب سؤالات پرسشنامه نسبت به سنجش آن‌ها اقدام گردیده است.

جدول ۱- توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس استان

استان	فراوانی	درصد
کرمانشاه	۴۸	۱۸/۵
خراسان (رضوی، جنوبی و شمالی)	۸۸	۳۳/۸
ایلام	۴۴	۱۶/۹
قزوین	۴۵	۱۷/۳
یزد	۳۵	۱۳/۵
جمع	۲۶۰	۱۰۰

جدول ۲- آلفای کرونباخ محاسبه شده برای بخش‌های

مختلف پرسشنامه

ردیف	متغیرهای تحقیق	آلفای کرونباخ
۱	باورهای رفتاری	۰/۸۵
۲	باورهای ذهنی	۰/۷۵
۳	کنترل باورها	۰/۹۱
۴	نگرش	۰/۹۱
۵	هنجارهای ذهنی	۰/۹۱
۶	کنترل رفتار ادراک شده	۰/۸۸
۷	تمایل	۰/۸۰
۸	رفتار	۰/۹۱

نتایج و بحث

آمار توصیفی

به طور میانگین روحانیون دارای ۱۰ سال سابقه تبلیغ بودند. تعداد سال تبلیغ در مناطق روستایی به طور متوسط ۸ سال و به طور متوسط ۷۵ روز از سال را

کشاورزی و منابع طبیعی رابطه مثبتی وجود دارد. ۷- بین تمایل روحانیون و مشارکت آن‌ها در برنامه‌های آموزش و ترویج کشاورزی و منابع طبیعی (رفتار) رابطه مثبتی وجود دارد.

مواد و روش‌ها

تحقیق حاضر دارای ماهیت علی و از انواع تحلیل ماتریس وارینانس- کوواریانس محسوب می‌شود. جامعه آماری تحقیق شامل ۲۰۰۰ نفر از روحانیونی می‌باشند که به نوعی در امر فعالیت‌های تبلیغی و فرهنگ‌سازی در بخش کشاورزی و منابع طبیعی کشور مشغول هستند. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۲۶۰ نفر برآورد گردید. با توجه به شروع برنامه سازماندهی روحانیون برای مشارکت در برنامه های ترویجی از استان های کرمانشاه، خراسان (رضوی، جنوبی و شمالی)، ایلام، قزوین و یزد در مرحله اول، این پنج استان انتخاب (جدول ۱) انتخاب و در مرحله دوم نمونه‌ها به صورت تصادفی و متناسب با تعداد روحانی هر استان انتخاب شدند. ابزار تحقیق پرسشنامه‌ای در دو بخش بود که بخش اول مربوط به سنجش ویژگی‌ها و مشخصات عمومی پاسخگویان و بخش دوم مربوط به سنجش مؤلفه‌های مدل رفتار برنامه ریزی شده آیزن بود. ابزار طراحی شده، ابتدا در جمعیت خارج از نمونه آماری پیش آزمون و پس از بر طرف نمودن اشکالات آن از طریق پست برای پاسخگویان ارسال گردید. کلیه متغیرهای تحقیق، باورهای رفتاری، باورهای ذهنی، کنترل باورها، نگرش نسبت به آموزش روستاییان، هنجارهای ذهنی، کنترل رفتار ادراک شده، تمایل و رفتار، در قالب طیف لیکرت و از کاملاً موافقم (۷) تا کاملاً مخالفم (۱) مورد سنجش و ارزیابی قرار گرفتند. برای تعیین روایی صوری و محتوایی پرسشنامه از نقطه نظرات اساتید گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس و کارشناسان حوزه نمایندگی ولی فقیه در وزارت جهاد کشاورزی و سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور بهره گرفته شد. برای تعیین پایایی پرسشنامه تعداد ۳۰ پرسشنامه توسط روحانیون خارج از نمونه مورد مطالعه تکمیل و ضریب آلفای کرونباخ برای بخش‌های مختلف محاسبه شد (جدول ۲). جهت

در مناطق روستایی تبلیغ می‌کنند. مناطق روستایی اولویت اول و مناطق عشایرنشین اولویت آخر روحانیون برای تبلیغ می‌باشد. علاقه روحانیون به کار با کشاورزان، تبلیغ در مناطق روستائی و عشایری و زندگی در مناطق روستائی به ترتیب خیلی زیاد، زیاد و متوسط می‌باشد. سطح دانش و معلومات روحانیون در زمینه کشاورزی و منابع طبیعی خیلی زیاد، در زمینه میزان آشنایی با فعالیت‌های وزارت جهاد کشاورزی و سازمان‌های تابعه خیلی کم، سطح دانش در مقایسه با دوستان خیلی زیاد؛ اما در مقایسه با یک کارشناس کشاورزی خیلی کم می‌باشد. ۷۱ درصد از روحانیون اهمیت بخش کشاورزی و منابع طبیعی را در حد خیلی زیاد بیان نمودند.

اولویت‌بندی متغیرهای تحقیق

نتایج حاصل از اولویت بندی متغیرهای تحقیق در

جدول (۳) اشاره شده است. نتایج حاصل از اولویت بندی متغیرهای تمایل و رفتار نشان داد گویه‌های در زمینه مایل هشتم در ماه مبارک رمضان روزانه، حداقل، یک حدیث در خصوص کشاورزی و منابع طبیعی برای مردم شرح دهم و اگر من بدانم می‌توانم در برنامه‌های آموزش کشاورزان موثر واقع شوم، بسیار تمایل دارم در برنامه‌های تبلیغی کشاورزی و منابع طبیعی شرکت نمایم اولویت اول و در زمینه رفتار گویه‌های با وجود تمام مسایل، حاضر هستم در برنامه‌های تبلیغی کشاورزی و منابع طبیعی شرکت داشته باشم و با توجه به شرایط فردی، برای من امکان‌پذیر است که در برنامه‌های تبلیغی کشاورزی و منابع طبیعی شرکت نمایم، اولویت‌های اول را به خود اختصاص دادند. بقیه موارد در جدول اشاره شده است.

جدول ۳- اولویت بندی متغیرهای تحقیق

ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	
باورهای پیامد			
۰/۲۱۹	۱/۲۸	۵/۸۸	برنامه‌های تبلیغی کشاورزی و منابع طبیعی می‌تواند فرصتی را برای به روز کردن اطلاعات روحانیون در سایر زمینه‌ها فراهم سازد
۰/۲۱۹	۱/۲۶	۵/۷۷	با شرکت در برنامه‌های تبلیغی کشاورزی، می‌توان سایر ابعاد زندگی مردم روستایی را نیز شناخت
۰/۲۲۶	۱/۳۲	۵/۸۶	برنامه‌های تبلیغی کشاورزی و منابع طبیعی می‌تواند فرصتی را برای اثرگذاری بیشتر مسایل دینی بر مردم فراهم نماید
باورهای ذهنی			
۰/۲۰۴	۱/۲۴	۶/۱	نظر متخصصان حوزه و دانشگاه برای من بسیار مهم است
۰/۲۳۸	۱/۴	۵/۸۸	اساتید من معتقدند روحانیون علاوه بر وظایف دینی باید در سایر برنامه‌های تبلیغی هم شرکت نمایند
کنترل باورها			
۰/۴۴۵	۱/۹۱	۴/۲۹	احتمال دارد مسایل و مشکلات فرهنگی باعث شود، نتوانم در برنامه‌های تبلیغی کشاورزی و منابع طبیعی شرکت کنم
۰/۴۵۱	۱/۹۷	۴/۳۸	احتمال دارد مسایل و مشکلات مالی باعث شود نتوانم در برنامه‌های تبلیغی کشاورزی و منابع طبیعی شرکت نمایم
۰/۴۵۹	۱/۹۱	۴/۱۷	احتمال دارد مسایل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی باعث شود نتوانم در برنامه‌های تبلیغی کشاورزی و منابع طبیعی شرکت کنم
نگرش نسبت به آموزش روستاییان			
۰/۱۸۱	۱/۱۴	۶/۲۸	آموزش به تولیدکنندگان کشاورزی صواب دارد
۰/۱۸۲	۱/۱۴۳	۶/۲۸۱	از اینکه بتوانم به کشاورزان آموزش دهم، خوشحال می‌شوم
۰/۱۸۲	۱/۱۵	۶/۳۳	از اینکه بتوانم در خودکفایی کشاورزی قدمی بردارم، خوشحال هستم
هنجارهای ذهنی			
۰/۱۹	۱/۱۶	۶/۱۱	بیشتر افرادی که عقیده و نظر آنها برای من مهم است، معتقدند که علاوه بر مسایل دینی باید سایر مسایل را هم به مردم آموزش بدهم
۰/۲	۱/۲۲	۶/۱۰	از آنجائی که کشاورزی شغل پیامبر بوده است، تدریس یک روحانی در مسایل کشاورزی و منابع طبیعی موردپسند اهالی روستا قرار می‌گیرد
۰/۲۰۱	۱/۲۴	۶/۲	مردم روستا از اینکه ببینند یک روحانی مسایل غیردینی مثل کشاورزی را به آنها می‌آموزد خوشحال می‌شوند

ادامه جدول (۳)

کنترل رفتار ادراک شده			
۰/۲۲۶	۱/۳۳	۵/۹	با توجه به نقش تأثیرگذار روحانیون در جامعه، آنها می‌توانند یک فرد سودمند برای آرایه آموزش به کشاورزان و دامداران باشند
۰//۲۴۴	۱/۴۱	۵/۷۸	برای من امکان‌پذیر است که حداقل ۵ دقیقه در صحبت‌های روزانه در زمان تبلیغ درباره کشاورزی و منابع طبیعی صحبت نمایم
۰/۲۵۷	۱/۴۴	۵/۶۱	تجربیات قبلی‌ام در تبلیغ مسایل دینی نشان می‌دهد در زمینه آموزش کشاورزی و منابع طبیعی هم می‌توانم موفق شوم
تمایل			
۰/۲۳۳	۱/۳۸	۵/۹۳	مایل هستم در ماه مبارک رمضان روزانه، حداقل، یک حدیث در خصوص کشاورزی و منابع طبیعی برای مردم شرح دهم
۰/۲۳۵	۱/۳۷	۵/۸۳	اگر من بدانم می‌توانم در برنامه‌های آموزش کشاورزان موثر واقع شوم، بسیار تمایل دارم در برنامه‌های تبلیغی کشاورزی و منابع طبیعی شرکت نمایم
۰/۲۴۴	۱/۴	۵/۷۴	بسیار تمایل دارم در برنامه‌های آموزش کشاورزی و منابع طبیعی به کشاورزان و دامداران شرکت نمایم
رفتار			
۰/۲۸۶	۱/۵۸	۵/۵۳	با وجود تمام مسایل، حاضر هستم در برنامه‌های تبلیغی کشاورزی و منابع طبیعی شرکت داشته باشم
۰/۳۱۲	۱/۶۷	۵/۳۵	با توجه به شرایط فردی، برای من امکان‌پذیر است که در برنامه‌های تبلیغی کشاورزی و منابع طبیعی شرکت نمایم

بخش در قالب طیف لیکرت از ۱: کاملاً مخالفم تا ۷ کاملاً موافقم

آمار استنباطی

متغیر هنجارهای ذهنی و کنترل رفتار ادراک شده این مسیر به مدل اضافه شد. جهت بررسی اینکه آیا اصلاح انجام شده در مدل تغییر معنی‌داری ایجاد کرده است یا خیر از آزمون کای اسکویر استفاده شد. با توجه به کاهش مقدار کای اسکویر و معنی‌دار بودن این کاهش، مدل اصلاح شده که از اضافه نمودن مسیر گفته شده حاصل شده، مورد قبول می‌باشد. بنابراین بعد از انجام یک مرحله اصلاح، مدل نهایی به شکل نمودار (۱) حاصل و شاخص‌های برازش مدل در حد قابل قبول بهبود یافتند. در جدول شماره (۴) شاخص‌های مربوط به اصلاح مدل قید گردیده است. شاخص‌های ذکر شده حاکی از برازش نسبی مدل در تبیین تمایل روحانیون جهت شرکت در برنامه‌های آموزش و ترویج کشاورزی و منابع طبیعی می‌باشد.

به منظور تحلیل و تبیین مدل مفهومی از مدلیابی معادلات ساختاری و برنامه لیزرل ۸/۵۰ بهره گرفته و از روش حداکثر درست‌نمایی برای تخمین پارامترهای مدل استفاده شده است. بدین منظور بعد از طراحی مدل اولیه توسط برنامه لیزرل با توجه به شاخص‌های برازش و اینکه مقدار RMR در مدل فوق بالاتر از مقدار ۰/۰۸ بود و در مدل‌های برازش یافته باید این مقدار زیر ۰/۰۸ باشد، لذا این مدل به اصلاح نیازمند است. شناسایی محدودیت‌ها و اضافه کردن پارامترهای اضافی دو راه‌حل برای اصلاح واقعی مدل‌های لیزرلی است. در قسمت اصلاح مدل لیزرلی تحقیق حاضر از رویکرد اضافه کردن پارامترهای اضافی استفاده شده است. به این ترتیب که با توجه به خروجی لیزرل و پیشنهاد اضافه شدن مسیر بین

جدول ۴- تفاوت مقادیر کای اسکویر در تعیین اثربخشی اصلاح مدل اولیه

RMR	RMSEA	CFI	GFI	معنی داری	درجه آزادی	تفاوت کای اسکویر با مدل قبل	مقدار کای اسکویر	مدل
۰/۱۹	۰/۰۷	۰/۹۶	۰/۹۰	۰/۰۰۰	۹۳۵	-	۲۴۴۲/۱۱	مدل قبل از اصلاح
۰/۰۶	۰/۰۷	۰/۹۶	۰/۹۱		۹۳۴	۵۹/۸۲	۲۳۸۲/۲۹	مدل اصلاح شده (مدل نهایی)

جدول مشخص است برای ارزیابی برازش کل مدل چندین مشخصه برازندگی وجود دارد. با توجه به جدول، همه شاخص‌های گزارش شده با مقادیر قابل قبول همخوانی دارند.

در جدول شماره (۵) شاخص‌های برازندگی بیشتری ارائه شده‌اند. هدف از ارائه این شاخص‌ها این است بدانیم تا چه حد کل مدل با داده‌های مورد استفاده سازگاری و توافق دارد. همان‌طور که از اطلاعات

جدول ۵- شاخص‌های برازندگی مدل

مقدار گزارش شده	مقدار قابل قبول	شاخص
۲۰۹۹/۸۱	-	مجذور کای اسکور
۰/۰۶	زیر ۰/۰۸	میانگین مجذور پس‌ماندها (RMR)
۰/۹۳	۰/۹	شاخص برازندگی (GFI)
۰/۹۰	۰/۹	شاخص برازندگی تعدیل یافته (AGFI)
۰/۹۴	۰/۹	شاخص نرم‌شده برازندگی (NFI)
۰/۹۶	۰/۹	شاخص نرم‌نشده برازندگی (NNFI)
۰/۹۷	۰/۹	شاخص برازندگی فزاینده (IFI)
۰/۹۷	۰/۹	شاخص برازندگی تطبیقی (CFI)
۰/۹۴	۰/۹	شاخص برازندگی نسبی (RFI)
۰/۰۶	زیر ۰/۰۸	ریشه دوم برآورد واریانس خطای تقریب (RMSEA)

ادراک شده در سایر موارد روابط بین متغیرهای تحقیق مثبت می‌باشند. همچنین مقادیر t ارائه شده در جدول حاکی از آن است که به جز در مورد روابط بین متغیرهای کنترل باورها و کنترل رفتار ادراک شده سایر پارامترهای تخمینی معنی‌دار شده‌اند (مقدار قدرمطلق t آن‌ها از ۱/۹۶ بیشتر می‌باشد).

بعد از ارزیابی برازش کل مدل، به منظور آزمون فرضیات تحقیق اقدام به تعیین مقادیر اثر ضرایب متغیرها بر روی یکدیگر گردید. این ضرایب به همراه مقادیر t و سطح معنی‌داری در جدول شماره (۶) قید شده است. نتایج حاصله مبین آن است که به جز در مورد رابطه بین متغیرهای کنترل باورها و کنترل رفتار

جدول ۶- مقادیر ضرایب اثر متغیرها بر روی یکدیگر به همراه مقادیر معنی‌داری

ردیف	مسیر	ضریب مسیر	مقدار t	سطح معنی‌داری
۱	باورهای رفتاری ← نگرش نسبت به رفتار	۰/۶۹	۹/۰۱	۰/۰۱
۲	باورهای ذهنی ← هنجارهای ذهنی	۰/۸۱	۷/۹۴	۰/۰۱
۳	کنترل باورها ← کنترل رفتار ادراک شده	-۰/۰۱	-۰/۲۴	عدم معنی‌داری
۴	نگرش نسبت به رفتار ← تمایل	۰/۱۸	۲/۷۵	۰/۰۱
۵	هنجارهای ذهنی ← تمایل	۰/۲۹	۲/۷۷	۰/۰۱
۶	کنترل رفتار ادراک شده ← تمایل	۰/۵۶	۲/۰۷	۰/۰۱
۷	تمایل ← رفتار	۰/۷۸	۳/۶۶	۰/۰۱
۸	هنجارهای ذهنی ← کنترل رفتار ادراک شده	۰/۷۶	۲/۴۷	۰/۰۱

$$4. IN = 0.18 AT + 0.29 SN + 0.56 PBC$$

$$R^2 = 0.813$$

$$5. BH = 0.78 IN$$

$$R^2 = 0.603$$

با توجه به معادله های بالا و شکل (۲) می‌توان

معنی‌داری یا عدم معنی‌داری فرضیات تحقیق را به شکل

معادله مربوط به اثر متغیرهای مدل بر یکدیگر با

توجه به ضرایب اثر مربوطه به صورت زیر می‌باشد.

$$1. AT = 0.69 BB \quad R^2 = 0.482$$

$$2. SN = 0.81 SB \quad R^2 = 0.654$$

$$3. PBC = 0.76 SN - 0.01 BC \quad R^2 = 0.572$$

زیر بیان کرد.

۱- بین باورهای رفتاری (BB) و نگرش (AT) روحانیون نسبت به مشارکت در برنامه‌های آموزشی و ترویجی کشاورزی و منابع طبیعی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد (فرضیه شماره ۱). به عبارت دیگر آگاهی روحانیون از نتایج و پیامدهای حاصل از آموزش به کشاورزان و بهره‌برداران منابع طبیعی منجر به ایجاد نگرش مساعدتر نسبت به شرکت در این گونه برنامه‌ها می‌شود. بدین منظور لازم است تا از طرق مختلف از قبیل گردهمایی‌ها و سمینارهای مختلف، روحانیون نسبت به پیامدهای مثبتی که این برنامه‌ها برای آنان خواهد داشت و همچنین پیامدهای مثبتی که برنامه برای مجریان و بهره‌برداران منابع طبیعی دارد آگاه شوند.

۲- بین باورهای ذهنی (SB) و هنجارهای ذهنی (SN) موجود در خصوص مشارکت روحانیون در برنامه‌های ترویجی و آموزشی کشاورزی و منابع طبیعی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد (فرضیه شماره ۲). به عبارت دیگر هر اندازه در خصوص مشارکت روحانیون در برنامه‌های آموزشی و ترویجی کشاورزی و منابع طبیعی دیدگاه مثبتی به ویژه از سوی نهادهای مسئول وجود داشته باشد این امر با افزایش وجهه روحانیون، دیدگاه مثبت روستائیان و جامعه را در پی داشته، باعث محبوبیت بیشتر روحانیون و افزایش پذیرش اجتماعی آن‌ها می‌شود. در این رابطه باید طی جلسات هم‌اندیشی، مسئولین و دست‌اندرکاران برنامه نسبت به پیامدهای مثبت مشارکت روحانیون در برنامه‌های آموزشی و ترویجی کشاورزی و منابع طبیعی توجیه شده و هماهنگی‌های لازم به منظور فراهم آوردن زمینه مشارکت روحانیون در برنامه‌های آموزشی به عمل آید.

۳- بین کنترل باورها (BC) و کنترل رفتار ادراک شده روحانیون (PBC) رابطه منفی وجود دارد (فرضیه شماره ۳). البته این رابطه معنی‌دار نشده است. به عبارت دیگر چنین فرض شده بود که مسایل و مشکلات مختلف فرهنگی و اجتماعی، مالی و خانوادگی از توانایی روحانیون برای مشارکت در برنامه‌های آموزشی کشاورزی و منابع طبیعی می‌کاهد که در عمل چنین نشد و این فرضیه معنی‌دار نشد. هر چند که ویژگی‌های شخصیتی روحانیون و توجه آن‌ها به ابعاد معنوی و

روحانی تا ابعاد مالی ممکن است یکی از دلایل عدم معنی‌داری این فرضیه باشد، ولی لازم است که نهادهای مسئول با فراهم آوردن موارد انگیزشی و تشویقی لازم به ویژه برای روحانیون پیشرو و موفق، زمینه‌های پیشرفت و موفقیت برنامه را فراهم آورند.

۴- بین نگرش روحانیون (AT) و تمایل (IN) آن‌ها نسبت به مشارکت در برنامه‌های آموزشی و ترویجی کشاورزی و منابع طبیعی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد (فرضیه شماره ۴). به عبارت دیگر هر اندازه روحانیون گرایش مثبت‌تری نسبت به برنامه‌های آموزشی و ترویجی در بخش کشاورزی و منابع طبیعی داشته و از مشارکت در این گونه برنامه‌ها احساس رضایت و خشنودی کنند برای مشارکت در این گونه فعالیت‌ها از خود تمایل بیشتری نشان می‌دهند و حاضر می‌شوند تا در فرصت‌های گوناگون نسبت به امور فرهنگ‌سازی و ترویج کشاورزی و منابع طبیعی اقدام کنند.

۵- بین هنجارهای ذهنی (SN) و تمایل (IN) روحانیون نسبت به مشارکت در برنامه آموزش و ترویج کشاورزی و منابع طبیعی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد (فرضیه شماره ۵). به عبارت دیگر هر اندازه هنجارها و گرایش‌های جامعه روستایی از آرایه برنامه‌های تبلیغی و آموزشی توسط روحانیون حمایت کند این امر انگیزه روحانیون برای مشارکت در این گونه برنامه‌ها را افزایش می‌دهد. هر چند که به دلیل وجود مقبولیت اجتماعی روحانیون در بین مردم روستائی در کل دیدگاه‌ها نسبت به روحانیون مثبت است ولی بایستی قبل از شروع برنامه با پیش‌بینی تمهیدات لازم کشاورزان و مجریان و بهره‌برداران منابع طبیعی و در مجموع مخاطبین این برنامه نیز با فلسفه و اهداف آن آشنا شوند.

۶- بین کنترل رفتار ادراک شده (PBC) روحانیون و تمایل (IN) آن‌ها نسبت به آموزش و ترویج کشاورزی و منابع طبیعی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد (فرضیه شماره ۶). به عبارت دیگر هر اندازه روحانیون احساس کنند که از توانایی لازم برای آرایه آموزش‌های کشاورزی و منابع طبیعی برخوردار بوده و قادر به برقراری ارتباط با مردم می‌باشند تمایل آن‌ها نیز برای مشارکت در این گونه برنامه‌ها افزایش می‌یابد. در این

رابطه باید از طرق مختلف از قبیل شرکت روحانیون در دوره‌های ضمن خدمت و برگزاری سمینار و گردهمایی نسبت به ارتقای توان فنی روحانیون در خصوص مباحث فنی کشاورزی و منابع طبیعی اقدام شود.

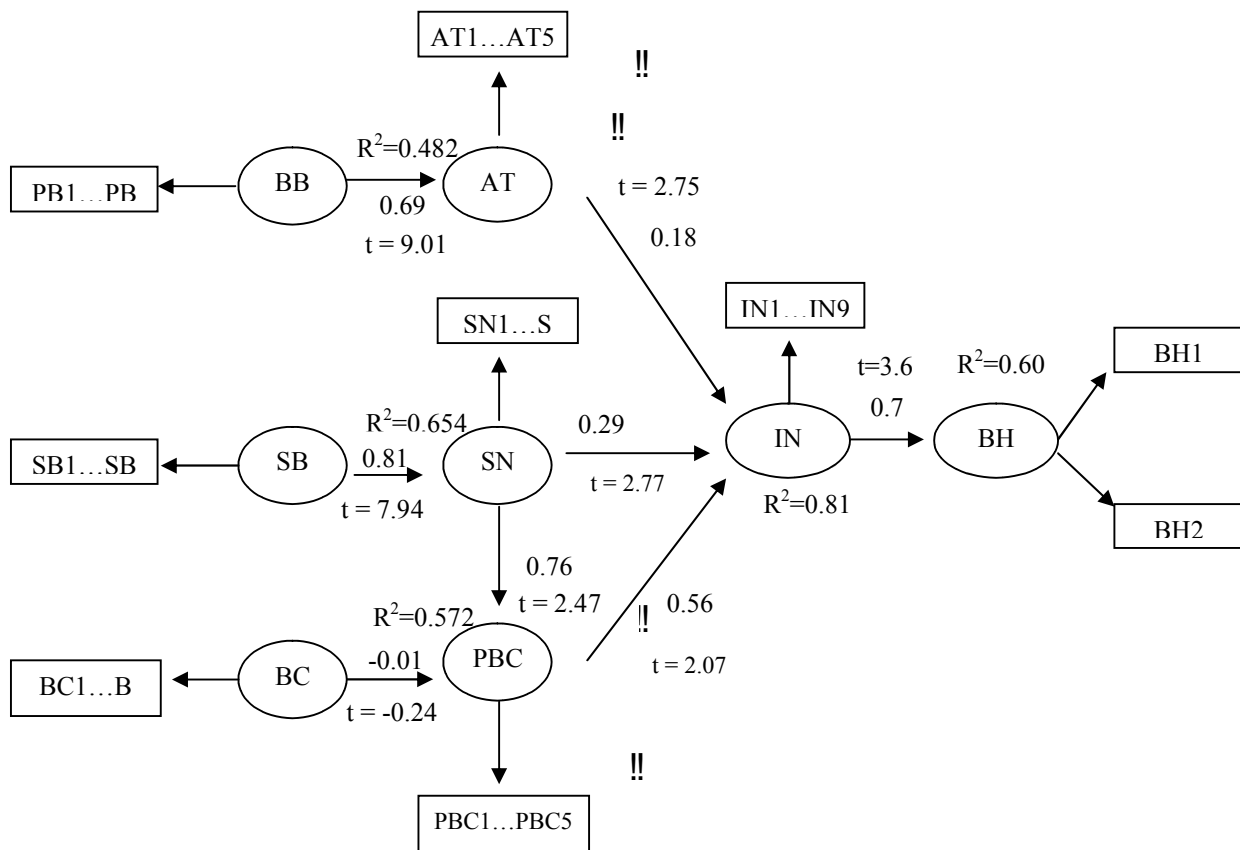
۷ - بین تمایل روحانیون (IN) و مشارکت آن‌ها در برنامه‌های آموزش و ترویج کشاورزی و منابع طبیعی (BH) رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد (فرضیه شماره ۷). به عبارت دیگر هر اندازه روحانیون برای مشارکت در برنامه‌های آموزشی کشاورزی و منابع طبیعی از خود تمایل بیشتری نشان دهند این امر باعث می‌شود تا با وجود مسایل و مشکلات و محدودیت‌هایی که ممکن است در مسیر راه وجود داشته باشد توان بالقوه آن‌ها به بالفعل تبدیل شده، در این برنامه‌ها مشارکت فعال داشته باشند.

همان‌گونه که در قسمت مربوط به اصلاح مدل گفته شد اضافه شدن مسیر بین متغیرهای هنجارهای ذهنی و کنترل رفتار ادراک شده منجر به بهبود برازش مدل می‌گردد که بر این اساس می‌توان فرضیه رابطه‌ای شماره

هشت را به صورت زیر پیشنهاد کرد.
۸- بین هنجارهای ذهنی (SN) و کنترل رفتار ادراک شده (PBC) روحانیون رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. به عبارت دیگر هر اندازه هنجارهای جامعه از مشارکت روحانیون در برنامه‌های آموزشی و ترویجی کشاورزی و منابع طبیعی حمایت کند این امر باعث می‌شود تا روحانیون با دلگرمی بیشتری به دنبال ارتقای توان فنی و خودکارآمدی خود بوده، به توانایی‌های خود برای مشارکت در این گونه برنامه‌ها ایمان می‌آورند.

نتایج ذکر شده در بالا با نتایج تحقیقات (2000)Beedell & Rehman,; (2001) Pouta & Rekola,; (2005)Bernat & Roschewitz,; (2005) Karppinen,; (2006) Hattam,;(2003) Bergevoet et al.,; (2003)Rehman et al.,

در نهایت به منظور جمع بندی مباحث گفته شده شکل (۱) ارائه شده است. در این نمودار مقادیر ضرایب استاندارد شده بین متغیرها، مقادیر t و هم چنین مقادیر R² ذکر شده است.

شکل ۲- دیاگرام مسیر عوامل مؤثر بر تمایل و رفتار روحانیون جهت شرکت در برنامه‌های آموزشی و ترویجی کشاورزی و منابع طبیعی (نمایش مقادیر ضرایب استاندارد شده، t و R²)

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

امروزه توجه به کشاورزی و منابع طبیعی در راستای بهبود کمی و کیفی نظام تولید کشاورزی و حفظ و احیای عرصه‌های کشاورزی و منابع طبیعی و هم چنین بهبود وضع زندگی اکثریت کشاورزان و بهره‌برداران ضرورتی انکارناپذیر است. در مسیر توسعه کشاورزی و منابع طبیعی باید از تمامی ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های موجود بهره گرفت. وجود و گسترش نظام‌های رهبری در زمینه‌ها، موضوعات و مواضع راهبردی برنامه‌های توسعه کشاورزی و منابع طبیعی یکی از پتانسیل‌های عظیمی است که شاید کمتر به آن توجه شده است. از جمله افرادی که می‌توانند به عنوان رهبران محلی نقش مهمی در آموزش، فرهنگ‌سازی و تبلیغ امور کشاورزی و منابع طبیعی در راستای نیل به اهداف توسعه ایفا نمایند، روحانیون هستند.

بر اساس نتایج حاصل از تحقیق، مشارکت روحانیون در برنامه‌های آموزشی کشاورزی و منابع طبیعی تحت تأثیر تمایل آن‌ها برای مشارکت قرار دارد. متغیر تمایل برای مشارکت، ۶۰/۳ درصد از واریانس متغیر رفتار را تبیین می‌کند. تمایل روحانیون برای مشارکت در برنامه‌های آموزشی و ترویجی کشاورزی و منابع طبیعی خود تحت تأثیر سه مؤلفه نگرش نسبت به آموزش، هنجارهای جامعه روستائی نسبت به مشارکت روحانیون و کنترل رفتار ادراک شده (خودکارآمدی روحانیون) قرار دارد. مجموع این سه متغیر ۸۱/۳ درصد از واریانس متغیر تمایل را تبیین می‌کنند. این سه متغیر به ترتیب از متغیرهای باورهای رفتاری (باورهای پیامد) روحانیون، باورهای ذهنی آنها و کنترل باورها (وجود احتمالی مسایل و مشکلات) تأثیر می‌پذیرند. از طرف دیگر کنترل رفتار ادراک شده (خودکارآمدی روحانیون) تحت تأثیر هنجارهای ذهنی جامعه روستائی می‌باشد. متغیر باورهای پیامد ۴۸/۲ درصد از واریانس متغیر نگرش،

متغیر باورهای ذهنی ۶۵/۴ درصد از واریانس متغیر هنجارهای ذهنی و متغیرهای هنجارهای ذهنی و کنترل باورها ۵۷/۲ درصد از واریانس متغیر کنترل رفتار ادراک شده را تبیین می‌کنند.

بنابراین، با توجه به یافته‌های تحقیق روحانیون برای مشارکت در برنامه‌های آموزشی و ترویجی کشاورزی و منابع طبیعی از خود تمایل نشان داده و حاضرند در این گونه برنامه‌ها مشارکت کنند. در یک جمع‌بندی کلی از مطالب فوق می‌توان گفت، نقش و اهمیت روحانیون، به عنوان یکی از منابع اصلی سرمایه اجتماعی، در ترویج و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی از بعد ارتباط این منابع با یکی از عناصر مهم سرمایه اجتماعی، یعنی "آگاهی و شناخت" است. اهمیت و نقش روحانیون به عنوان یکی از منابع اغناء دهنده سرمایه اجتماعی از این جهت است که روحانیون با استفاده از ویژگی پایگاه اجتماعی خاص خود، پتانسیل و توانمندی ارتقاء شناخت و آگاهی افراد جامعه و در نتیجه فراهم آوردن بنیان‌های عملی را دارا می‌باشد. جامعه روحانیت از طریق آگاه‌سازی و دعوت به هنجارها و ارزش‌های مثبت، اسباب شکل‌گیری تعاملات اجتماعی سالم مبتنی بر سجایای اخلاقی مثبت چون صداقت، نوع دوستی، ایثار و اعتماد را در بین کشاورزان و بهره‌برداران منابع طبیعی فراهم می‌کنند و به مشارکت گسترده آنان دامن زده و در نتیجه به ایجاد فضای مطلوبتر اجتماعی کمک می‌کنند.

سپاسگزاری

اعتبار لازم برای انجام این تحقیق توسط حوزه نمایندگی ولی‌فقیه در وزارت جهاد کشاورزی تأمین گردیده است. بدین وسیله از مسؤولین این دفتر و هم‌چنین حوزه نمایندگی ولی‌فقیه در سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور تشکر و قدردانی می‌شود.

REFERENCES

1. Ajzen, I. (2005). *Attitudes, personality and behavior* (2nd edition). Milton-Keynes, England: Open University Press, McGraw- Hill.
2. Ajzen, I. & Driver, B. L. (1992). Application of the theory of planned behavior to leisure choice. *Journal of leisure research*, 24, 207- 224.
3. Ajzen, I. & Fishbein, M. (1980). Prediction of goal directed behavior: Attitudes, intentions and perceived behavioral control. *Journal of experimental social psychology*, 41, 607- 627.

4. Bamberg, S. (2002). Implementation intention versus monetary incentive comparing the effects of interventions to promote the purchase of organically produced food. *Journal of Economic Psychology*, 23 (5), 573-587.
5. Beedell, J. & Rehman, T. (2000). Using social-psychology models to understand farmers' conservation behavior. *Journal of rural studies*, 16, 117-127.
6. Bergevoet, R. H. M., Ondersteijn, C. J. M., Saatkamp, H. W., Van Woerkum, C. M. J. and Huirne, R. B. M. (2004). Entrepreneurial behavior of Dutch dairy farmers under a milk quota system: Goals, objectives and attitudes. *Agricultural systems*.80 (1), 1-21.
7. Bernat, K. & Roschewitz, A. (2005). Recreational benefits of urban forests: Explaining visitors' willingness to pay in the context of the theory of planned behavior. In *proceedings our shared landscape integrating ecological, socioeconomic and aesthetic aspects in landscape planning and management*. Asona, Switzerland Centro Stefano Franscini, Monte veritàmay 2 – 6 May 2005. Swiss federal institute of technology th Zürich. Nsl city and landscape network.
8. Bose, A. B., & Saxena, P. C. (1966). Opinion leaders in a village in Western Rajasthan. *Man in India*, 46 (2), 121-129.
9. Chiou, J. S. (2000). Antecedents and moderators of behavioral intention: Differences between US and Taiwanese students. *Genetic, social, and general psychology monographs*, 126 (1), 105 - 124.
10. Davies, D., Watkins, C. & Winter, M. (1991). *Church and religion in rural England*. Edinburgh: T andT Clark.
11. Feder, G. & Savastano, S. (2006). The role of opinion leader in the diffusion of new kknowledge: The case of integrated pest management. *World Development*, 34 (7), 1287-1300.
12. Fortin, D. R. (2000). Clipping coupons in cyberspace: A proposed model of behavior for deal-prone consumers. *Psychology and Marketing*, 17(6), 515-534.
13. Fox, L. L. (2003). The role of the church in career guidance and development: A review of the literature 1960 – Early 2000s. *Journal of career development*, 29 (3), 162-182.
14. Francis, L. J. (1996). *Church watch*. Christianity in the ccountryside. London: SPCK.
15. Fukuyama, F. (1979). *End of religion*. Translated by Tavassoli, G. H. Tehran: Atlas Publisher. (In Farsi).
16. Gibbons, D., Koninck, R., & Hasan, I. (1980). *Agricultural modernization, poverty and inequality: The distributional impact of the green revolution in regions of Malaysia and Indonesia*. Westmead, Farnborough: Teakfield LTD.
17. Habeeb, M., Birkenholz, R. J. & Weston, C. R. (1987). Clientele group and extension council officer perceptions of the cooperative agricultural extension service. *Journal of agricultural education*, 28, 15-20.
18. Hattam, C. (2006). Barriers to the adoption of organic agriculture an investigation using the theory of planned behavior. In: Atkinson, C., Ball, B., Davies, D. H. K., Rees, R., Russell, G., Stockdale, E. A., Watson, C. A., Walker, R. & Younie, D. (eds). *Aspects of applied biology 79*, What will organic farming deliver? COR 2006, 73-73.
19. Ingram, K. L., Cope, J. G., Harju, B. L. & Wuensch, K. L. (2000). Applying to Graduate School: A test of the theory of planned behavior. *Journal of Social Behavior and Personality*, 15 (2) 215-226.
20. Karami, E & Mansoorabadi, A. (2007). Sustainable agricultural attitudes and behaviors: A gender analysis of Iranian farmers. *Journal of Environmental Development Sustainable*. DOI 10.1007/s10668-007-9090-7.
21. Karppinen, H. (2005). Forest owners' choice of reforestation method: An application of the theory of planned behavior. *Forest Policy and Economics*, 7(3), 393- 409.
22. Kelly, J. A., S. Lawrence, J. S., Diaz, Y. E., Stevenson, L. Y., Hauth, A. C., and Brasfield, T. L. (1991). HIV risk behavior reduction following intervention with key opinion leaders of population: An experimental analysis. *American Journal of Public Health*, 81, 168-171.
23. Ketabi M., Ganji, M., Ahmadi, Y. & Masoumi, R. (2003). Religion, social capital and socio-cultural development. *Journal of Isfahan University*, 2, 169- 192. (In Farsi).
24. Khak, A. (2009). Performance report of Valli Faghiih Office in Forests, Range and Watershed Management Organization, *Journal of Sabzineh*, 35, 13. (In Farsi).
25. Latkin, C. A. (1998). Outreach in natural settings: The use of peer leaders for HIV prevention among injecting drug users networks. *Public Health Reports*, 113, S151-S159. Valente, Pumpuang / Promoting Behavior Change 15.
26. Liu, A., Ryan, V., Aurbach, H. and Besser, T. (1998). The Influence of local church participation on rural community attachment. *Rural sociology*, 63 (3), 432- 450.
27. McDonald, R. P., & Ringo Ho, M.H. (2002). Principles and practice in reporting structural equation analyses. *Psychological methods*, 7 (1), 64-82.

28. Meyer, K. & Lobao, L. (2003). Economic hardship, religion and mental health during the midwestern farm crisis. *Journal of rural studies*, 19, 139-155.
29. Perry, C. L., Komro, K. A., Beblen-Mortenson, S., Bosma, L. M., Farbaksh, K., & Munson, K. A. (2003). A randomized controlled trial of the middle and junior high schools D.A.R.E. and D.A.R.E. plus programs. *Archives of pediatric adolescent medicine*, 157, 178-184.
30. Pesonen, H. and Vesala, K. (2006). Congregations and rural development: the case of the Evangelical Lutheran Church of Finland. *Agricultural economics review*, 17(1), 5-14.
31. Pouta, E. and Rekola, M. (2001). The theory of planned behavior in predicting Willingness to pay for abatement of forest regeneration. *Society and natural resources*, 14, 93-106.
32. Rehman, T. McKemey, K., Yates C. M., Cooke, R. J., Garforth, C. J. Tranter, R.B. Park J.R. & Dorward, P. T. (2006). Identifying and understanding factors influencing the uptake of new technologies on dairy farms in SW England using the theory of reasoned action. *Agricultural systems*, 94 (2), 281-293.
33. Rogers, E. (1995). *Diffusion of innovations*, (4th ed.). New York, NY: The Free Press.
34. Shaeri, A. & Saadi, H. (2003). *Action guide in Participation and natural resources extension*, Tehran: Pooneh publication. (In Farsi).
35. Sikkema, K. J., Kelly, J. A., Winett, R. A., Solomon, L. J., Cargill, V. A., & Roffman, R. A. (2000). Outcomes of a randomized community-level HIV prevention intervention for women living in 19 low-income housing developments. *American Journal of Public Health*, 90, 57-63.
36. Valente, T. W., & Davis, R. L. (1999). Accelerating the diffusion of innovations using opinion leaders. *Annals of the American academy of political and social sciences*, 566, 55-67.
37. Valente, T. W., Hoffman, B. R., Ritt-Olson, A., Lichtman, K., & Johnson, C. A. (2003). The effects of a social network method for group assignment strategies on peer led tobacco revention programs in schools. *American Journal of Public Health*, 93, 1837-1843.
38. Walker, G. (2002). Contemporary clerical constructions of a spiritual rural idyll. *Sociologia ruralis*, 42 (2), 131-142.
39. Zawisza, S. & Pilarsk, S. (2005). Opinion leadership and information sources in agricultural Innovation diffusion processes (On the basis of selected villages in the Kujawsko-Pomorskie province in Poland, *Electronic journal of polish agricultural universities*, 8 (4), 28.